

Υπόθεση T-348/94

Enso Espa ola SA κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

«Ανταγωνισμός — Άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ — Δικαίωμα του κρίνεσθαι από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο — Δικαιώματα του αμυνομένου — Αιτιολογία — Πρόστιμο — Επιμέτρηση — Μέθοδος υπολογισμού — Ελαφρυντικές περιστάσεις — Αρχή της ίσης μεταχειρίσεως — Αρχή της αναλογικότητας»

Απόφαση του Πρωτοδικείου (τρίτο πενταμελές τμήμα) της 14ης Μαΐου 1998 ... II - 1884

Περίληψη της αποφάσεως

- 1. Κοινοτικό δίκαιο — Αρχές — Θεμελιώδη δικαιώματα — Η τήρησή τους διασφαλίζεται από τον κοινοτικό δικαστή — Λαμβάνεται υπόψη η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, άρθρο ΣΤ § 2)*
- 2. Ανταγωνισμός — Διοικητική διαδικασία — Δεν εφαρμόζεται το άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου — Η Επιτροπή τηρεί τις διαδικαστικές εγγυήσεις — Αποτελεσματικός δικαστικός έλεγχος των αποφάσεων της Επιτροπής — Ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο — Αρμοδιότητα πλήρους δικαιοδοσίας (Συνθήκη ΕΚ, άρθρα 85 και 86· κανονισμός 17 του Συμβουλίου, άρθρο 17· απόφαση 88/591 του Συμβουλίου)*

3. Κοινοτικό δίκαιο — Αρχές — Δικαιώματα του αμυνομένου — Γίνονται σεβαστά στο πλαίσιο των διοικητικών διαδικασιών
4. Ανταγωνισμός — Διοικητική διαδικασία — Ανακοίνωση των αιτιάσεων — Αναγκαίο περιεχόμενο
(Κανονισμός 17 του Συμβουλίου, άρθρο 19 § 1· κανονισμός 99/63 της Επιτροπής, άρθρο 4)
5. Πράξεις των οργάνων — Αιτιολογία — Υποχρέωση — Έκταση
(Συνθήκη ΕΚ, άρθρο 190)
6. Διαδικασία — Δικόγραφο της προσφυγής — Τυπικές προϋποθέσεις — Έκθεση του αντι-κειμένου της διαφοράς — Συνοπτική έκθεση των ισχυρισμών των οποίων γίνεται επί-κληση
(Κανονισμός Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, άρθρο 44, § 1, στοιχ. γ')
7. Ανταγωνισμός — Συμπράξεις — Συμμετοχή σε συναντήσεις επιχειρήσεων έχουσες αντί-θετο προς τον ανταγωνισμό σκοπό — Περίσταση από την οποία, ελλείψει αποστασιο-ποιήσεως από τις λαμβανόμενες αποφάσεις, συνάγεται συμμετοχή στη σύμπραξη
(Συνθήκη ΕΚ, άρθρο 85 § 1)
8. Ανταγωνισμός — Συμπράξεις — Συμφωνίες και εναρμονισμένες πρακτικές συνιστώσες ενιαία παράβαση — Σε ποιες επιχειρήσεις μπορεί να καταλογισθεί παράβαση συνιστα-μένη στη συμμετοχή σε συνολική σύμπραξη — Κριτήρια
(Συνθήκη ΕΚ, άρθρο 85 § 1)
9. Ανταγωνισμός — Συμπράξεις — Παράβαση αποσκοπούσα στον περιορισμό του ανταγω-νισμού σε ορισμένη γεωγραφική αγορά — Προηγούμενος ορισμός της γεωγραφικής αγο-ράς — Δεν είναι υποχρεωτικός
(Συνθήκη ΕΚ, άρθρο 85 § 1)
10. Πράξεις των οργάνων — Αιτιολογία — Υποχρέωση — Έκταση — Απόφαση επιβάλ-λουσα πρόστιμα σε πλείονες επιχειρήσεις λόγω παραβάσεως των κανόνων ανταγωνισμού
(Συνθήκη ΕΚ, άρθρο 190· κανονισμός 17 του Συμβουλίου, άρθρο 15)
11. Ανταγωνισμός — Πρόστιμα — Ύψος — Επμέτρηση — Κριτήρια — Σοβαρότητα των παραβάσεων — Επιβαρυντικές περιστάσεις — Απόκρυψη της συμπράξεως — Αποδει-κνύεται από την έλλειψη σημειώσεων από τις συναντήσεις των μετεχουσών στη σύμπραξη επιχειρήσεων
(Κανονισμός 17 του Συμβουλίου, άρθρο 15)
12. Ανταγωνισμός — Κοινοτικοί κανόνες — Παραβάσεις — Διάπραξη εκ προθέσεως — Έννοια
(Κανονισμός 17 του Συμβουλίου, άρθρο 15)

13. Ανταγωνισμός — Πρόστιμα — Ύψος — Επμέτρηση — Κριτήρια — Σοβαρότητα των παραβάσεων — Ελαφρυντικές περιστάσεις — Συμπεριφορά διστάμενη από τη συμφωνηθείσα εντός της συμπράξεως — Εκτιμάται
(Κανονισμός 17 του Συμβουλίου, άρθρο 15)
14. Ανταγωνισμός — Πρόστιμα — Ύψος — Επμέτρηση — Κριτήρια — Σοβαρότητα των παραβάσεων — Ελαφρυντικές περιστάσεις — Η οικονομική κατάσταση της οικείας επιχειρήσεως — Δεν είναι
(Κανονισμός 17 του Συμβουλίου, άρθρο 15 § 2)
15. Ανταγωνισμός — Πρόστιμα — Ύψος — Επμέτρηση — Κριτήρια — Σοβαρότητα των παραβάσεων — Ελαφρυντικές περιστάσεις — Η ανυπαρξία μέτρων ελέγχου της θέσεως της συμπράξεως σε εφαρμογή — Δεν είναι
(Κανονισμός 17 του Συμβουλίου, άρθρο 15 § 2)
16. Ανταγωνισμός — Πρόστιμα — Ύψος — Μέθοδοι υπολογισμού — Μετατροπή σε ECU του κύκλου εργασιών του έτους αναφοράς των επιχειρήσεων βάσει της μέσης τιμής συναλλάγματος του ίδιου έτους — Επιτρέπεται
(Κανονισμός 17 του Συμβουλίου, άρθρο 15)
17. Ανταγωνισμός — Πρόστιμα — Ύψος — Επμέτρηση — Κριτήρια — Σοβαρότητα και διάρκεια των παραβάσεων — Στοιχεία εκτιμήσεως — Δυνατότητα αυξήσεως του επιπέδου των προστίμων προς ενίσχυση του αποτρεπτικού τους αποτελέσματος
(Κανονισμός 17 του Συμβουλίου, άρθρο 15 § 2)

1. Τα θεμελιώδη δικαιώματα αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα των γενικών αρχών του δικαίου, την τήρηση των οποίων διασφαλίζει ο κοινοτικός δικαστής. Προς τον σκοπό αυτό, ο κοινοτικός δικαστής εμπνέεται από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών καθώς και από τα στοιχεία που παρέχουν τα διεθνή νομοθετικά κείμενα, που αφορούν την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου στα οποία έχουν συνεργασθεί και προσχωρήσει τα κράτη μέλη. Συναφώς, ιδιαίτερη σημασία έχει η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

μού, δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως «δικαστήριο» κατά την έννοια του άρθρου 6 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Συνεπώς, μια απόφαση εφαρμογής των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού δεν είναι παράνομη απλώς και μόνον διότι εξεδόθη στο πλαίσιο συστήματος εντός του οποίου η Επιτροπή συγκεντρώνει τις εξουσίες του κατηγορού και του αποφασίζοντος οργάνου. Κατά την ενώπιον της Επιτροπής διοικητική διαδικασία, αυτή υποχρεούται πάντως να τηρεί τις προβλεπόμενες στο κοινοτικό δίκαιο διαδικαστικές εγγυήσεις.

2. Η Επιτροπή, όταν εφαρμόζει τις διατάξεις του κοινοτικού δικαίου ανταγωνι-

Το κοινοτικό δίκαιο απονέμει στην Επιτροπή το καθήκον της επιτηρήσεως, που

εμπεριέχει και την εξουσία διώξεως των παραβάσεων των άρθρων 85, παράγραφος 1, και 86 της Συνθήκης. Ο κανονισμός 17 της αναθέτει την εξουσία να επιβάλλει με απόφαση χρηματικές ποινές στις επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων οι οποίες έχουν διαπράξει εκ προθέσεως ή εξ αμελείας παράβαση των διατάξεων αυτών.

Η επιταγή του αποτελεσματικού δικαστικού ελέγχου κάθε αποφάσεως της Επιτροπής, με την οποία διαπιστώνεται και τιμωρείται παράβαση των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού συνιστά γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου, απορρέουσα από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών. Η αρχή αυτή δεν θίγεται όταν ασκείται έλεγχος, δυνάμει της αποφάσεως 88/591 του Συμβουλίου, από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, όπως το Πρωτοδικείο, που δύναται, βάσει των λόγων ακυρώσεως τους οποίους προβάλλει το ενδιαφερόμενο φυσικό ή νομικό πρόσωπο προς στήριξη αιτήματος ακυρώσεως, να εκτιμήσει, νομικά και πραγματικά, το βάσιμο κάθε κατηγορίας την οποία διατυπώνει η Επιτροπή στον τομέα του ανταγωνισμού και που είναι, σύμφωνα με το άρθρο 17 του κανονισμού 17, αρμόδιο, να εκτιμά αν η επιβληθείσα χρηματική κύρωση τελεί σε αναλογία προς τη σοβαρότητα της διαπιστωθείσας παραβάσεως.

3. Ο σεβασμός του δικαιώματος ακροάσεως σε κάθε διαδικασία δυνάμενη να καταλήξει σε επιβολή κυρώσεων, ιδίως προστιμίων ή χρηματικών ποινών, αποτελεί θεμελιώδη αρχή του κοινοτικού δικαίου,

που πρέπει να τηρείται, ακόμη και αν πρόκειται για διαδικασία διοικητικού χαρακτήρα.

4. Η ανακοίνωση των αιτιάσεων — η λειτουργία της οποίας είναι να παρέχει στις επιχειρήσεις που διώκονται κατ' εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού όλα τα αναγκαία στοιχεία ώστε να μπορέσουν να αμυνθούν προσηκόντως πριν η Επιτροπή εκδώσει οριστική απόφαση — πρέπει να διατυπώνεται, συνοπτικά έστω, αλλά με αρκετή σαφήνεια, ώστε να μπορούν οι ενδιαφερόμενοι να λάβουν γνώση των ενεργειών τις οποίες τους προσάπτει η Επιτροπή.
5. Η υποχρέωση αιτιολογήσεως μιας ατομικής αποφάσεως σκοπό έχει να επιτρέψει στον κοινοτικό δικαστή να ασκήσει τον έλεγχό του επί της νομιμότητας της αποφάσεως και να παράσχει στον ενδιαφερόμενο ικανές ενδείξεις ως προς το αν η απόφαση έχει επαρκές έρεισμα ή αν ενδεχομένως πάσχει ελάττωμα λόγω του οποίου θα μπορούσε να αμφισβητηθεί το κύρος της, το δε περιεχόμενο της υποχρεώσεως αυτής εξαρτάται από τη φύση της περί ης πρόκειται πράξεως και από το πλαίσιο εντός του οποίου εκδόθηκε.

Και ναί μεν, δυνάμει του άρθρου 190 της Συνθήκης, η Επιτροπή υποχρεούται να μνημονεύει τα πραγματικά και νομικά στοιχεία, τα οποία δικαιολογούν την απόφασή της, και τις εκτιμήσεις που την ώθησαν στη λήψη της, δεν απαιτείται όμως να συζητεί όλα τα πραγματικά και

νομικά ζητήματα που ανέκυψαν κατά τη διοικητική διαδικασία.

6. Κατά το άρθρο 44, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, το δικόγραφο της προσφυγής πρέπει να εκθέτει το αντικείμενο της διαφοράς και συνοπτική έκθεση των ισχυρισμών των οποίων γίνεται επίκληση. Τα στοιχεία αυτά πρέπει να είναι αρκούντως σαφή και ακριβή ώστε να μπορεί ο μὲν καθὸς διάδικος να προετοιμάσει την άμυνά του, το δε Πρωτοδικείο να αποφανθεί επί της προσφυγής, χωρίς να χρειάζεται ενδεχομένως άλλα στοιχεία. Προς εξασφάλιση της ασφάλειας δικαίου και της ορθής απονομής της δικαιοσύνης, για να είναι παραδεκτή η προσφυγή πρέπει όλα τα ουσιώδη πραγματικά και νομικά στοιχεία στα οποία στηρίζεται να προκύπτουν, τουλάχιστον συνοπτικά, αλλά πάντως κατά τρόπο ομαλό και κατανοητό, από το ίδιο το δικόγραφο της προσφυγής.
7. Το γεγονός ότι μια επιχείρηση δεν συμμορφώνεται προς τα αποτελέσματα των συναντήσεων που έχουν αντικείμενο προδήλως αντίθετο προς τον ανταγωνισμό ουδόλως μειώνει την ευθύνη της για τη συμμετοχή της στη σύμπραξη, άπαξ αυτή δεν αποστασιοποιήθηκε δημοσίως από το περιεχόμενο των συναντήσεων. Επομένως, και αν ακόμη υποτεθεί ότι η συμπεριφορά μιας τέτοιας επιχείρησης στην αγορά δεν συνήδε προς τα συμφωνηθέντα, το γεγονός αυτό ουδόλως επηρεάζει την ευθύνη της εκ παραβάσεως του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης.
8. Για να μπορεί η Επιτροπή να θεωρεί καθεμιά από τις επιχειρήσεις — τις οποίες κατονομάζει σε απόφαση εφαρμογής των κανόνων ανταγωνισμού — ως υπαίτια, επί ορισμένο χρονικό διάστημα, συνολικής συμπράξεως, πρέπει να αποδεικνύει ότι κάθε μία απ' αυτές είτε συνήνεσε στη συνολολόγηση ενός συνολικού σχεδίου καλύπτοντος τα συστατικά στοιχεία της συμπράξεως, είτε μετέσχε ευθέως, κατά το χρονικό αυτό διάστημα, σε όλα αυτά τα στοιχεία. Μια επιχείρηση μπορεί επίσης να θεωρηθεί υπαίτια συνολικής συμπράξεως, έστω και αν αποδεδειγμένα μετέσχε ευθέως σε ένα μόνον ή σε πλείονα συστατικά στοιχεία αυτής της συμπράξεως, άπαξ εγνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει αφενός μὲν ότι η συμπαιγνία στην οποία μετείχε αποτελούσε μέρος ολικού σχεδίου, αφετέρου δε ότι το ολικό αυτό σχέδιο κάλυπτε όλα τα συστατικά στοιχεία της συμπράξεως. Όταν αυτό συμβαίνει, το ότι η εμπλεκόμενη επιχείρηση δεν μετέσχε ευθέως σε όλα τα συστατικά στοιχεία της συνολικής συμπράξεως δεν την απαλλάσσει της ευθύνης εκ παραβάσεως του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Η περίπτωση όμως αυτή μπορεί να ληφθεί υπόψη κατά την εκτίμηση της βαρύτητας της παραβάσεως που διαπιστώνεται εις βάρος της.
9. Όταν η Επιτροπή διαπιστώνει παράβαση αποσκοπούσα στον περιορισμό του ανταγωνισμού σε ορισμένη γεωγραφική αγορά, η διαπίστωση αυτού του περιορισμού του ανταγωνισμού δεν προϋποθέτει κανέναν ορισμό της γεωγραφικής αγοράς.

10. Η υποχρέωση αιτιολογήσεως μιας ατομικής αποφάσεως σκοπό έχει να επιτρέψει στον κοινοτικό δικαστή να ασκήσει τον έλεγχό του επί της νομιμότητας της αποφάσεως και να παράσχει στον ενδιαφερόμενο ικανές ενδείξεις ως προς το αν η απόφαση έχει επαρκές έρεισμα ή αν ενδεχομένως πάσχει ελάττωμα λόγω του οποίου θα μπορούσε να αμφισβητηθεί το κύρος της, το δε περιεχόμενο της υποχρέωσεως αυτής εξαρτάται από τη φύση της περί ης πρόκειται πράξεως και από το πλαίσιο εντός του οποίου εκδόθηκε.

Προκειμένου περί αποφάσεως που επιβάλλει πρόστιμα σε πλείονες επιχειρήσεις λόγω παραβάσεως των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού, η έκταση της υποχρέωσεως αιτιολογήσεως πρέπει να προσδιορίζεται ιδίως με γνώμονα το γεγονός ότι η σοβαρότητα των παραβάσεων πρέπει να αποδεικνύεται βάσει μεγάλου αριθμού στοιχείων όπως είναι, ιδίως, τα ιδιαίτερα περιστατικά της υποθέσεως, το πλαίσιο της και ο αποτρεπτικός χαρακτήρας των προστίμων, και τούτο χωρίς να υφίσταται δεσμευτικός ή εξαντλητικός κατάλογος κριτηρίων που πρέπει οπωσδήποτε να λαμβάνονται υπόψη.

Επί πλέον, κατά τον καθορισμό του ύψους κάθε προστίμου, η Επιτροπή διαθέτει εξουσία εκτιμήσεως και δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι υποχρεούται να εφαρμόζει προς τούτο κάποιον συγκεκριμένο μαθηματικό τύπο.

Τέλος, η αιτιολογία αποφάσεως πρέπει να περιλαμβάνεται στο σώμα της αποφά-

σεως, ενώ εξηγήσεις παρεχόμενες μεταγενεστέρως από την Επιτροπή δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη, πλην ειδικών περιστάσεων.

Όταν διαπιστώνει, σε μια απόφαση, παράβαση των κανόνων ανταγωνισμού και επιβάλλει πρόστιμα στις επιχειρήσεις που έχουν μετάσχει σ' αυτήν, η Επιτροπή οφείλει, εφόσον έχει λάβει κατά σύστημα υπόψη ορισμένα βασικά στοιχεία προς καθορισμό του ύψους των προστίμων, να μνημονεύει τα στοιχεία αυτά στο σώμα της αποφάσεως, ώστε να παρέχει στους αποδέκτες της τη δυνατότητα να επαληθεύουν αν το ύψος του προστίμου καθορίστηκε προσηκόντως και να εκτιμούν μήπως ασκήθηκε διάκριση.

11. Το ότι οι επιχειρήσεις που μετείχαν σε σύμπραξη ως προς τις τιμές συντόνιζαν τις αναγγελίες των ανατιμήσεών τους και απετρεπόντο από του να τηρούν σημειώσεις κατά τις σχετικές συναντήσεις αποδεικνύει ότι είχαν επίγνωση του παρανόμου της συμπεριφοράς τους και ότι ελάμβαναν μέτρα αποκρύψεως της συμπαιγνίας. Η Επιτροπή δύναται να θεωρεί τα μέτρα αυτά ως επιβαρυντική περίσταση κατά την εκτίμηση της βαρύτητας της παραβάσεως.

Σχετικώς, η έλλειψη επισήμων πρακτικών και η σχεδόν παντελής έλλειψη σημειώσεων εσωτερικής χρήσεως από τις εν λόγω συναντήσεις ενδέχεται να συνιστούν, εν όψει του πλήθους, της χρονι-

κής διάρκειας και της φύσεως των εν λόγω συζητήσεων, επαρκή απόδειξη του ισχυρισμού της Επιτροπής ότι οι μετέχοντες απειρούντο από του να τηρούν σημειώσεις.

οδηγούσε στην παροχή αδικαιολόγητου από απόψεως ανταγωνισμού πλεονεκτήματος στις επιχειρήσεις που έχουν προσαρμοστεί λιγότερο στους όρους της αγοράς.

12. Για να μπορεί να θεωρηθεί ότι μια παράβαση των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού διαπράχθηκε εκ προθέσεως, δεν είναι απαραίτητο η επιχείρηση να είχε επίγνωση ότι παρήβαινε την απαγόρευση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Αρκεί το ότι δεν μπορούσε να αγνοεί ότι η επίμαχη συμπεριφορά είχε ως αντικείμενο τον περιορισμό του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς.

15. Ενώ η ύπαρξη μέτρων ελέγχου της θέσεως μιας συμπράξεως σε εφαρμογή μπορεί να ληφθεί υπόψη ως επιβαρυντική περίσταση κατά την επιμέτρηση των προστίμων λόγω παραβάσεως των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού, η έλλειψη τέτοιων μέτρων δεν μπορεί αφ' εαυτής να συνιστά ελαφρυντική περίσταση.

13. Το ότι μια επιχείρηση, που αποδεικνύεται ότι μετέχει με τους ανταγωνιστές της σε συνεννόηση ως προς τις τιμές, δεν συμπεριφέρθηκε στην αγορά όπως είχε συμφωνήσει με τους ανταγωνιστές της δεν συνιστά κατ' ανάγκην στοιχείο που πρέπει να ληφθεί υπόψη, ως ελαφρυντική περίσταση, κατά την επιμέτρηση του επιβλητέου προστίμου. Συγκεκριμένα, μια επιχείρηση που, παρά τη διαβούλευση με τους ανταγωνιστές της, ακολουθεί μια λίγο ως πολύ ανεξάρτητη πολιτική στην αγορά ενδέχεται απλώς να επιχειρεί να χρησιμοποιήσει τη σύμπραξη προς όφελός της.

16. Κατά την επιβολή προστίμων σε πλείονες επιχειρήσεις λόγω παραβάσεως των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού, τίποτε δεν εμποδίζει την Επιτροπή να εκφράζει το ποσό τους σε ECU, νομοματική μονάδα μετατρέψιμη σε εθνικό νόμισμα. Αυτό διευκολύνει άλλωστε την εκ μέρους των επιχειρήσεων σύγκριση των ποσών των επιβαλλομένων προστίμων. Επί πλέον, η δυνατότητα μετατροπής του ECU σε εθνικό νόμισμα διαφοροποιεί την εν λόγω νομοματική μονάδα από τη μνημονευόμενη στο άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 «λογιστική μονάδα», η οποία, εφόσον δεν ήταν νόμισμα πληρωμής, συνεπαγόταν κατ' ανάγκην τον καθορισμό του ποσού του προστίμου σε εθνικό νόμισμα.

14. Κατά την επιμέτρηση του προστίμου το οποίο επιβάλλει λόγω παραβάσεως των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού, η Επιτροπή δεν υποχρεούται να λάβει υπόψη ως ελαφρυντική περίσταση την ελλειμματική οικονομική κατάσταση της ενδιαφερομένης επιχείρησης. Η αναγνώριση παρόμοιας υποχρεώσεως θα

Κατά τον υπολογισμό του προστίμου, η Επιτροπή δύναται να χρησιμοποιεί μέθοδο, με την οποία μετατρέπεται σε ECU τον κύκλο εργασιών του έτους αναφοράς κάθε επιχείρησης βάσει της μέσης τιμής

συναλλάγματος του ίδιου αυτού έτους και όχι βάσει της τιμής συναλλάγματος του χρόνου εκδόσεως της αποφάσεως.

Κατ' αρχάς, η Επιτροπή πρέπει κανονικά να χρησιμοποιεί μία και την αυτή μέθοδο υπολογισμού των προστίμων τα οποία επιβάλλει στις επιχειρήσεις λόγω συμμετοχής τους σε μία και την αυτή παράβαση. Ακολούθως, για να καταστεί δυνατή η σύγκριση των διαφόρων γνωστοποιηθέντων κύκλων εργασιών, εκφρασμένων στο εθνικό νόμισμα καθεμιάς από τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις, η Επιτροπή οφείλει να μετατρέπει αυτούς τους κύκλους εργασιών σε μία και την αυτή νομισματική μονάδα, όπως είναι το ECU, η αξία του οποίου ορίζεται σε συνάρτηση προς την αξία των εθνικών νομισμάτων όλων των κρατών μελών.

Άλλωστε, η Επιτροπή αφενός μεν, λαμβάνοντας υπόψη τον κύκλο εργασιών τον οποίο πραγματοποίησε καθεμιά από τις επιχειρήσεις κατά το έτος αναφοράς, ήτοι το τελευταίο πλήρες έτος της διαπιστωθείσας περιόδου παραβάσεως, μπόρεσε να εκτιμήσει το οικονομικό μέγεθος και την οικονομική ισχύ κάθε επιχείρησης, καθώς και την έκταση της παραβάσεως που διέπραξε καθεμιά τους, στοιχεία που έχουν σημασία για την εκτίμηση της σοβαρότητας της διαπραχθείσας από κάθε επιχείρηση παραβάσεως. Αφετέρου δε, λαμβάνοντας υπόψη, για τη μετατροπή των εν λόγω κύκλων εργασιών σε ECU, τη μέση τιμή συναλλάγματος του ορισθέντος έτους αναφοράς, μπόρεσε ν' αποφύγει το να επηρεάσουν οι ελεθούσες μετά την παύση της παραβάσεως ενδεχόμενες νομισματικές διακυμάνσεις την εκτίμηση του σχετικού οικονομικού μεγέθους και της οικονομικής ισχύος κάθε επιχείρησης, καθώς και της εκτά-

σεως της παραβάσεως που διέπραξε καθεμιά τους, και, κατ' επέκταση, την εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως αυτής. Η εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως πρέπει να στηρίζεται στην οικονομική πραγματικότητα που ίσχυε κατά τον χρόνο διαπραχθείσας της.

Κατά συνέπεια, η μέθοδος υπολογισμού του προστίμου που συνίσταται στη χρήση της μέσης τιμής συναλλάγματος του έτους αναφοράς επιτρέπει την αποφυγή των απροβλέπτων αποτελεσμάτων των μεταβολών των πραγματικών αξιών των εθνικών νομισμάτων που δύνανται να επέλθουν μεταξύ του έτους αναφοράς και του έτους εκδόσεως της αποφάσεως. Αν τυχόν η μέθοδος αυτή έχει ως αποτέλεσμα να υποχρεωθεί μια επιχείρηση να καταβάλει ποσό, εκφραζόμενο σε εθνικό νόμισμα, ονομαστικά ανώτερο ή κατώτερο εκείνου το οποίο θα όφειλε να καταβάλει εάν εφαρμοζόταν η ισχύουσα κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως τιμή συναλλάγματος, αυτό είναι απλώς η λογική συνέπεια των διακυμάνσεων των πραγματικών αξιών των διαφόρων εθνικών νομισμάτων.

17. Κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου λόγω παραβάσεως των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού λαμβάνονται υπόψη η σοβαρότητα της παραβάσεως και η διάρκειά της. Συνάφως, η σοβαρότητα των παραβάσεων πρέπει να αποδεικνύεται βάσει μεγάλου αριθμού στοιχείων όπως είναι, ιδίως, τα ιδιαίτερα περιστατικά της υποθέσεως, το πλαίσιο της και ο αποτρεπτικός χαρακτήρας των προστίμων, και τούτο χωρίς να υφίσταται δεσμευτικός ή εξαντλητικός κατάλογος κριτηρίων που πρέπει οπωσδήποτε να λαμβάνονται υπόψη.

Κατά την εκτίμηση του γενικού επιπέδου των προστίμων, η Επιτροπή ευλόγως λαμβάνει υπόψη το γεγονός ότι εξακολουθούν να εμφανίζονται σχετικά συχνά κατάφωρες παραβάσεις των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού και, επομένως, έχει τη δυνατότητα να αυξάνει το ύψος των προστίμων προκειμένου να ενισχύει το προληπτικό τους αποτέλεσμα. Κατά συνέπεια, το ότι η Επιτροπή επέβαλε στο παρελθόν πρόστιμα ορισμένου ύψους για ορισμένες μορφές παραβάσεων δεν της στερεί τη δυνατότητα να αυξάνει το ύψος αυτό, εντός των ορίων που τίθενται με τον κανονισμό 17, αν

αυτό είναι αναγκαίο προκειμένου να κατοχυρωθεί η εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής ανταγωνισμού.

Περαιτέρω, κατά τον καθορισμό του γενικού επιπέδου των προστίμων, η Επιτροπή δύναται να συνεκτιμά τη μακρά διάρκεια και τον κατάφωρο χαρακτήρα παραβάσεως του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, η οποία διαπράχθηκε παρά την προειδοποίηση την οποία θα όφειλε να συνιστά η προηγούμενη πρακτική των αποφάσεων της Επιτροπής.